

Сук П. Л.,

УДК 657

д-р екон. наук, професор,
професор кафедри обліку і оподаткування,
Відокремлений підрозділ Національного
університету біоресурсів і природокористування
України "Ніжинський агротехнічний
інститут", м. Ніжин

DOI: <https://doi.org/10.64076/ihrc250826.11>

ОБЕРНЕНИЙ МЕТОД АМОРТИЗАЦІЇ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ НА ОСНОВІ ЧИСТОГО ДОХОДУ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ТОВАРІВ

Щоб здійснювати комерційну діяльність підприємства повинні застосовувати необоротні активи.

Необоротні активи – це ресурси, що можуть бути використані більше одного разу у виробничому процесі, і експлуатація яких, як очікується, перевищує один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік).

Вартість необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації) списується у витрати частинами за допомогою амортизації. Її обчислюють за різними методами. Наприклад, можна амортизувати необоротні активи за оберненим методом на основі чистого доходу від реалізації товарів.

Товари – це матеріальні цінності, що придбані (отримані) та утримуються підприємством з метою подальшого продажу [1].

Рух товарно-матеріальних цінностей, що надійшли на підприємство з метою продажу показують на рахунку 28 "Товари".

До нього передбачені такі субрахунки: 281 "Товари на складі", 282 "Товари в торгівлі", 283 "Товари на комісії", 284 "Тара під товарами", 285 "Торгова націнка", 286 "Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу" [2; 3].

Доходом (виручкою) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) є загальний дохід (виручка) від реалізації продукції, товарів, робіт або послуг без вирахування наданих знижок, повернення раніше проданих товарів та непрямих податків і зборів (податку на додану вартість, акцизного податку тощо).

Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) визначається шляхом вирахування з доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг наданих знижок, вартості повернутих раніше проданих товарів, доходів, що за договорами належать комітентам (принципалам тощо), та податків і зборів [4; 5].

Чистий дохід (виручка) від реалізації товарів обчислюється як різниця між доходом від реалізації товарів і наданими знижками, доходами, що за договорами належать комітентам (принципалам тощо), та податками і зборами.

Чистий дохід (виручку) від реалізації товарів можна використовувати в якості бази для формування відповідного оберненого методу амортизації необоротних активів.

Інформацію про дохід (виручку) від реалізації товарів підприємства торгівлі та інші організації обліковують на субрахунку 702 "Дохід від реалізації товарів" рахунку 70 "Доходи від реалізації".

У кредиті субрахунку 702 відображається збільшення (одержання) доходу, у дебеті – належна сума непрямих податків (акцизного податку, податку на додану вартість та інших, передбачених законодавством); результат операцій перестрахування (у кореспонденції з субрахунком 705 "Перестрахування"); результат зміни резервів незароблених премій (у страхових організаціях); та списання у порядку закриття на рахунок 79 "Фінансові результати" [2; 3].

Розрахунок оберненого методу амортизації необоротних активів на основі чистого доходу від реалізації товарів робиться із попереднього прорахунку методу амортизації необоротних активів на основі чистого доходу від реалізації товарів, і потім суми проставляються у протилежній черговості: перший рік – в останній, другий рік – у передостанній тощо.

За видами чистого доходу від реалізації товарів, і по субрахунках до рахунку 28 "Товари" можна застосовувати різні обернені методи амортизації необоротних активів, а саме на основі: 1) чистого доходу від реалізації товарів на складі; 2) чистого доходу від реалізації товарів в торгівлі; 3) чистого доходу від реалізації товарів на комісії; 4) чистого доходу від реалізації тари під товарами; 5) чистого доходу від торгової націнки; 6) чистого доходу від реалізації необоротних активів та груп вибуття, утримуваних для продажу і т. п.

При обчисленні чистого доходу (виручки) від реалізації товарів користуються формулою:

$$\text{ЧД(В)РТ} = \text{Д(В)РТ} - \text{НД} - \text{ДДНК(П)} - \text{П} - \text{З}, \quad (1)$$

де: ЧД(В)РТ – чистий дохід (виручка) від реалізації товарів; Д(В)РТ – дохід (виручка) від реалізації товарів; НД – надані знижки; ДДНК(П) – доходи, що за договорами належать комітентам (принципалам); П – податки; З – збори.

Річну суму амортизації за методом на основі чистого доходу від реалізації товарів розраховують як добуток вартості, що амортизується (різниці між первісною і ліквідаційною вартістю) і коефіцієнта амортизації, який підраховують діленням чистого доходу від реалізації товарів за відповідні періоди на плановий обсяг чистого доходу від реалізації товарів за увесь період.

Нарахування амортизації необоротних активів за методом на основі чистого доходу від реалізації товарів здійснюють за формулами:

$$\text{СА} = (\text{ПВ} - \text{ЛВ}) \times \text{КА}, \quad (2)$$

де: СА – сума амортизації; ПВ – первісна вартість об'єкта; ЛВ – ліквідаційна вартість об'єкта; КА – коефіцієнт амортизації.

$$КА = ОЧДВРТ : ПОЧДВРТ, \quad (3)$$

де: ОЧДВРТ – плановий або фактичний обсяг чистого доходу (виручки) від реалізації товарів за окремі періоди; ПОЧДВРТ – плановий обсяг чистого доходу (виручки) від реалізації товарів за увесь період.

Обраховувати амортизацію необоротних активів за методом на основі чистого доходу від реалізації товарів можна також за іншим варіантом:

$$СА = ОЧДВРТ \times КА; \quad (4)$$

$$КА = (ПВ - ЛВ) : ПОЧДВРТ. \quad (5)$$

Порахувати амортизацію необоротних активів за методом на основі чистого доходу від реалізації товарів можна двома способами: 1) із первісної (початкової) вартості необоротних активів; 2) із залишкової (балансової, поточної) вартості необоротних активів.

Розрахуємо на прикладі амортизацію необоротних активів за оберненим методом на основі чистого доходу від реалізації товарів.

Приклад. Первісна (початкова) вартість необоротних активів – 132000 грн, строк корисного використання (експлуатації) – 5 років, ліквідаційна вартість – 1000 грн. Звідси, вартість, що підлягає амортизації, становить 131000 грн ($132000 - 1000 = 131000$).

Прогнозується протягом терміну корисної експлуатації необоротних активів отримати 324000 грн чистого доходу від реалізації товарів, у т. ч.: у 1-му році – 84000 грн, у 2-му році – 77000 грн, у 3-му році – 65000 грн, у 4-му році – 58000 грн, у 5-му році – 40000 грн.

Обрахуємо коефіцієнти амортизації: за 1-й рік – 0,2592 ($84000 : 324000 = 0,2592$), за 2-й рік – 0,2377 ($77000 : 324000 = 0,2377$), за 3-й рік – 0,2006 ($65000 : 324000 = 0,2006$), за 4-й рік – 0,1790 ($58000 : 324000 = 0,1790$), за 5-й рік – 0,1235 ($40000 : 324000 = 0,1235$).

Прорахунок 1-го способу (від первісної (початкової) вартості необоротних активів) простого і оберненого методів на основі чистого доходу від реалізації товарів відображено в таблицях 1 і 2.

Таблиця 1

**Нарахування амортизації необоротних активів
за методом на основі чистого доходу від реалізації товарів
(1-й спосіб – від первісної (початкової) вартості необоротних активів)**

Рік	Вартість, що амортизується, грн	Чистий дохід від реалізації товарів, грн	Коефіцієнти амортизації	Річна сума амортизації, грн
1	131000	84000	0,2592	33955
2	131000	77000	0,2377	31138
3	131000	65000	0,2006	26279
4	131000	58000	0,1790	23449
5	131000	40000	0,1235	16179
х	Разом	324000	1	131000

Джерело: авторська розробка.

Таблиця 2

**Нарахування амортизації необоротних активів за
оберненим методом на основі чистого доходу від реалізації товарів
(1-й спосіб – від первісної (початкової) вартості необоротних активів)**

Рік	Вартість, що амортизується, грн	Чистий дохід від реалізації товарів, грн	Коефіцієнти амортизації	Річна сума амортизації, грн
1	131000	40000	0,1235	16179
2	131000	58000	0,1790	23449
3	131000	65000	0,2006	26279
4	131000	77000	0,2377	31138
5	131000	84000	0,2592	33955
х	Разом	324000	1	131000

Джерело: авторська розробка.

З даних таблиць 1 і 2 можна стверджувати, що використання 1-го способу (від первісної (початкової) вартості необоротних активів) простого і оберненого методів на основі чистого доходу від реалізації товарів забезпечує абсолютне списання вартості необоротних активів протягом строку їх корисної експлуатації.

Обрахунок простого і оберненого методів на основі чистого доходу від реалізації товарів за 2-м способом (від залишкової (балансової, поточної) вартості необоротних активів наведено в таблицях 3 і 4.

Таблиця 3

**Нарахування амортизації необоротних активів за методом
на основі чистого доходу від реалізації товарів (2-й спосіб – від
залишкової (балансової, поточної) вартості необоротних активів)**

Рік	Вартість, що амортизується, грн	Чистий дохід від реалізації товарів, грн	Коефіцієнти амортизації	Річна сума амортизації, грн
1	131000	84000	0,2592	33955
2	97045	77000	0,2377	23068
3	73977	65000	0,2006	14840
4	59137	58000	0,1790	10586
5	48551	40000	0,1235	48551
х	Разом	324000	1	131000

Джерело: авторська розробка.

Із показників таблиць 3 і 4 можна пересвідчитись, що при застосуванні 2-го способу (від залишкової (балансової, поточної) вартості необоротних активів) простого і оберненого методів на основі чистого доходу від реалізації товарів в останньому (табл. 3) і в першому (табл. 4) роках сума не розподіляється відповідно до коефіцієнту амортизації, а включається у витрати періоду (48551 грн).

Таблиця 4

Нарахування амортизації необоротних активів за оберненим методом на основі чистого доходу від реалізації товарів (2-й спосіб – від залишкової (балансової, поточної) вартості необоротних активів)

Рік	Вартість, що амортизується, грн	Чистий дохід від реалізації товарів, грн	Коефіцієнти амортизації	Річна сума амортизації, грн
1	48551	40000	0,1235	48551
2	59137	58000	0,1790	10586
3	73977	65000	0,2006	14840
4	97045	77000	0,2377	23068
5	131000	84000	0,2592	33955
x	Разом	324000	1	131000

Джерело: авторська розробка.

Висновки. Амортизацію необоротних активів можна нараховувати за оберненим методом на основі чистого доходу від реалізації товарів.

При розрахунку чистого доходу (виручки) від реалізації товарів потрібно із доходу від реалізації товарів відняти надані знижки, доходи, що за договорами належать комітентам (принципалам тощо), та податки і збори.

Щоб вирахувати обернений метод амортизації необоротних активів на основі чистого доходу від реалізації товарів спочатку треба обчислити метод амортизації необоротних активів на основі чистого доходу від реалізації товарів, і потім суми переставити у зворотній послідовності: перший рік – в останній, другий рік – у передостанній і т. д.

Можна створювати окремі обернені методи амортизації необоротних активів відповідно до видів чистого доходу від реалізації товарів, і субрахунків до рахунку 28 "Товари", а саме на основі: 1) чистого доходу від реалізації товарів на складі; 2) чистого доходу від реалізації товарів в торгівлі; 3) чистого доходу від реалізації товарів на комісії; 4) чистого доходу від реалізації тари під товарами; 5) чистого доходу від торгової націнки; 6) чистого доходу від реалізації необоротних активів та груп вибуття, утримуваних для продажу і т. ін.

Можна використовувати два способи розрахунку оберненого методу амортизації необоротних активів на основі чистого доходу від реалізації товарів: 1) із первісної (початкової) вартості необоротних активів; 2) із залишкової (балансової, поточної) вартості необоротних активів.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 "Запаси" (Наказ Міністерства фінансів України). № 246. (1999). Вилучено з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>.

2. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій (Наказ Міністерства фінансів України). № 1591. (2011). Вилучено з : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11>.

3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій (Наказ Міністерства фінансів України). № 291. (1999). Вилучено з : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.

4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності": Наказ Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 р. № 73. Вилучено з : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 "Дохід" (Наказ Міністерства фінансів України). № 290. (1999). Вилучено з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>.

Цвірко О. О.,

д-р екон. наук, професор,
професор кафедри економіки,
маркетингу та бізнес-адміністрування,
Національний транспортний
університет, м. Київ

Кореніцин О. С.,

здобувач третього (освітньо-
наукового) рівня вищої освіти,
Національний транспортний
університет, м. Київ

УДК 656.21:338.46(477)(4EU)(327.56)

DOI: <https://doi.org/10.64076/ihrc250826.12>

ПОСТВОЄННА ТРАНСФОРМАЦІЯ: ПАСАЖИРСЬКІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ЗАЛІЗНИЧНИМ ТРАНСПОРТОМ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ У ЄВРОПЕЙСКУ ЛОГІСТИЧНУ СИСТЕМУ

Залізнична мережа України традиційно виконувала не лише економічну, а й соціальну роль, забезпечуючи понад 80% внутрішніх перевезень пасажирів на середні та далекі відстані [1]. Повномасштабна агресія Росії з 24 лютого 2022 року завдала значної шкоди залізничній інфраструктурі, включно зі станціями, коліями та рухомим складом [2]. Внаслідок цього постало завдання не лише